

Mit kell tudni az Egészségügyi Toxikológiai Tájékoztató Szolgálatról?

DR. BORDÁS IMRE

Évente egyre több mérgezéses esetet jelentenek a hazai egészségügyi intézmények. Az Egészségügyi Toxikológiai Tájékoztató Szolgálat (ETTSZ) négy évtizede alakult meg, az elsők között Európában. Az Országos Kémiai Biztonsági Intézet munkatársa a nap 24 órájában a szakemberek és a laikusok rendelkezésére állnak.

DR. BORDÁS IMRE, az Országos Kémiai Biztonsági Intézet főigazgatója

Az elmúlt évben hozzávetőleg 17 ezer mérgezési esetet jelentettek az egészségügyi ellátást végző intézmények a tisztiorvosi szolgálat felé. A halálos kimenetelű esetek ennek közel fél százalékát teszik ki. A mérgezéses esetek száma az előző évek viszonylatában növekvő tendenciát mutat, ami inkább a bejelentési fegyelem növekedésével magyarázható. Ám biztos, hogy ennél több mérgezés történik évente, de ezek egy része vagy nem kerül bejelentésre, vagy nem történik házi orvosi vagy kórházi ellátás (gondatlanság vagy enyhe lefolyás miatt).

A 2010-ben jelentett 17 ezer mérgezési esetből körülbelül 2 ezer – tehát az esetek 12%-a – gyermekeket érintő mérgezés. Különösen veszélyeztetett az 1–4 éves korosztály, ahonnan a gyermekmérgezések fele származik. Az általános iskolások között megjelennek az öngyilkossági szándékból bekövetkezett mérgeződések, ami szám szerint 70 esetet jelentett 2010-ben, s egy kivétellel mind gyógyszermérgezés következménye (1. ábra).

A gyermekeket érő mérgezések megoszlását elemezve látható, nemcsak az összes mérgezés tekintetében, hanem a legtöbb kategóriában (kivéve az alkoholfogyasztást, kábítószereszt, szípuzást) szintén kiemelkedik az 1–4 éves korosztály: arányaiban itt történik a legtöbb mérgezés, mind a gyógyszerek, mind az ipari-háztartási

anyagok, növényvédő szerek, mind az egyéb veszélyes anyagok (növények, gombák, állati mérgek, ismeretlen anyagok) vonatkozásában (2. ábra).

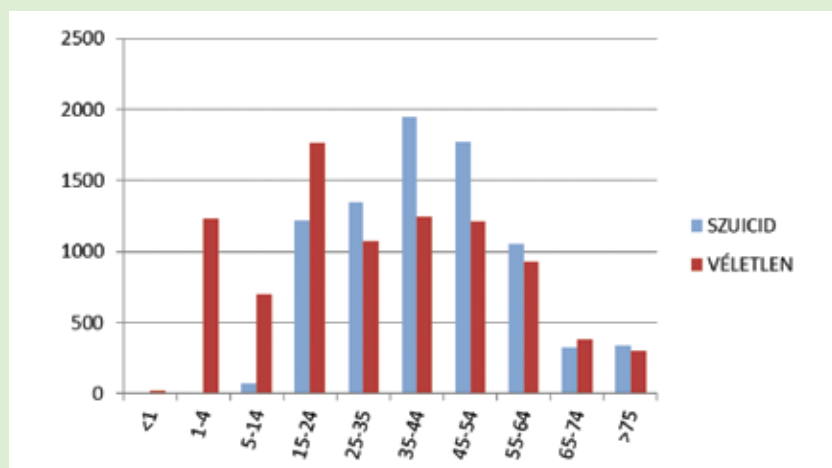
Az Egészségügyi Toxikológiai Tájékoztató Szolgálat (ETTSZ) negyven éve alakult, az elsők között Európában. Idén 21 éve, hogy az osztályon dolgozók non-stop ügyeleti rendszerben végzik munkájukat, így bármely napszakban segítséget tudnak nyújtani aggódó szülőknek, magának a mérgezettnek vagy az ellátást végző, a mentésben részt vevő orvosnak. Az ETTSZ zöld számon, ingyenesen hívható (06-80/20-11-99).

A szolgálatnak az Országos Kémiai Biztonsági Intézet ad otthont. Szakirányú, fel-

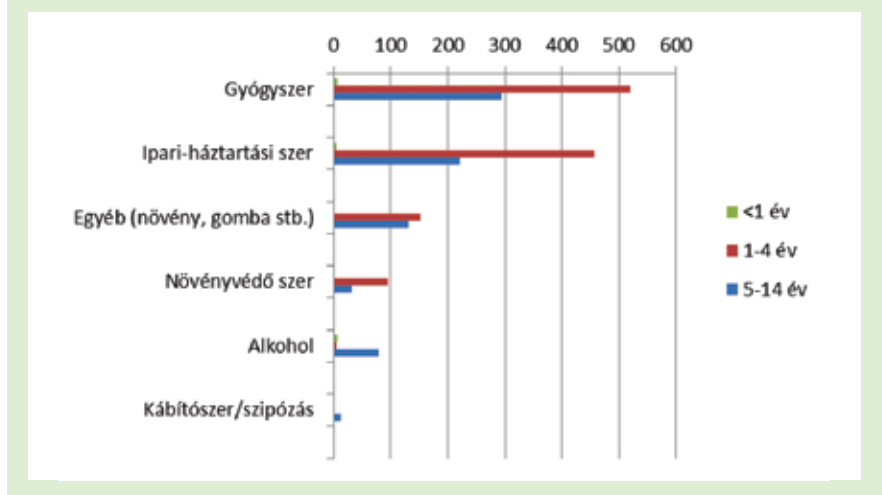
sőfokú végzettséggel rendelkező, elhivatott személyzet – egy orvos, két vegyészmérnök és négy biológus – vállal ügyeletet és látja el a kémiai biztonsági törvény által előírt egyéb feladatokat.

Hívás esetén először az aktuális mérgezési eset megbeszélésére kerül sor. Az ügyeletes tájékozik a mérgezett életkora, állapota, tünetei, a mérgezés időpontja és a mérgezést okozó anyag felől, valamint a lenyelt, belelegzett vagy bőrre került mennyiségről, majd ezek ismeretében a teendőkre vonatkozó tanácsokkal látja el a kérdezőt, az egészségügyi személyzet számára pedig megadja a kért információt, ami a kezelőorvost segíti a terápiára vonatkozó döntések meghozatalában.

1. ÁBRA » A BEJELENTETT MÉRGEZÉSEK KORCSOPORTONKÉNTI MEGOSZLÁSA, 2010-ES ADATOK ALAPJÁN

2. ÁBRA » A MÉRGEZÉSEK OKAINAK MEGOSZLÁSA KORCSOPORTOK SZERINT

Az ETTSZ egy negyedévente frissített, angol nyelvű toxikológiai adatbázist használ a szakszerű tájékoztatáshoz. Az adatbázis több tízezer anyagra vonatkozóan tartalmaz olyan, a mérgezetten ellátásához szükséges információkat, mint például akut és krónikus mérgezés tüneteinek szervekre, szervrendszerekre lebontva, késői toxikus hatás, toxikus és letális dózis, elsősegélynyújtás esetén szükséges teendők, lehetséges antidótum, javasolt terápia, ellenjavallatok, fizikai, kémiai tulajdonságok, az anyag veszélyessége stb. Az említett angol nyelvű adatbázison kívül még számos szakkönyv és CD-ROM áll az ügyeltes rendelkezésére, továbbá a magyarországi veszélyes készítmények terméknyilvántartása is segíti munkáját, melynek vezetése, fenntartása az ETTSZ törvény által előírt feladata.

Az ETTSZ a hazánkban forgalmazott veszélyes anyagokról és készítményekről vezet nyilvántartást, mely a forgalmazót érintő bejelentési kötelezettségen alapul. A bejelentés során a forgalmazó megküldi a termék biztonsági adatlapját az Országos Kémiai Biztonsági Intézetnek, ahol az adatlap tárolásra, az adatlapon lévő adatok pedig elektronikus rögzítésre kerülnek. Az adatlap tartalmazza többek között a készítmény veszélyes összetevőit, besorolását, a biztonságos munkavégzés feltételeit, az elsősegélynyújtásra vonatkozó teendőket, a fizikai és kémiai jellemzőket,

megfelelő forrást biztosítva így a mérgezés esetén szükséges tájékoztatáshoz.

A szolgálat a radioaktív anyagok kivételével minden veszélyes anyag és készítmény – azaz háztartási szer, gyógyszer, kábítószer, ipari anyag, harci anyag, növényvédő szer, kozmetikai szer stb. – egészség- és környezetkárosító hatásával kapcsolatban köteles adatot gyűjteni, s tájékoztatni a hívót annak illetékességi keretein belül, amennyiben a rendelkezésére álló adatok ezt lehetővé teszik.

A nyilvántartásban szereplő adatlapok száma 100 ezer körül mozog; ezek bizalmasan kezelendő dokumentumok, így teljes tartalmuk kizárólag az Országos Kémiai Biztonsági Intézet számára elérhető. Ebből következik, hogy az ETTSZ létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen.

Az ETTSZ állásfoglalások, szakvélemények írásával segíti a bíróság, ügyészség, rendőrség és igazságügyi szakértők, valamint a foglalkozás-egészségügyi megbé-

tegedések elbírálását végző bizottságok munkáját. Az emberi egészség és a környezet megóvása érdekében adott tájékoztatáson kívül a kémiai biztonságot érintő jogszabályok vonatkozásában is fordulhat felvilágosításért a hívó a szolgálathoz.

Több európai és Európán túli országban a toxikológiai tájékoztatás és a klinikai ellátás szerves egységet alkot, úgynevezett mérgeközpontként (Poison Center) működik. Magyarországon erre nem volt lehetőség, így egymástól elkülönülve, de egymással együttműködve létezik a két intézmény. Országos hatókörű tájékoztató feladatot az ETTSZ, országos hatókörű klinikai ellátást pedig a Péterfy Sándor utcai Kórház és a Heim Pál Gyermekkorház toxikológiai osztálya végez.

Az információs szolgáltatáson és a terméknyilvántartáson kívül az osztály olyan európai uniós gyorsreagálási rendszerekhez kapcsolódik, mint a RAS-BICHAT (Rapid Alert System for Biological and Chemical Attacks and Threats), mely biológiai vagy vegyi fenyegetettség, terrortámadás veszélye esetén lép működésbe; a RAS-CHEM (Rapid Alert System for Chemical Health Threats), mely rendszeren keresztül valamilyen vegyi katasztrófa (kiömlés, robbanás) esetén folyik az információcsere; valamint az EU-RAPEX (Rapid Alert System for Non-Food Consumer Products), ami a kereskedelmi forgalomban lévő veszélyes termékekkel kapcsolatos adatszolgáltatást teszi lehetővé. Az ETTSZ a beérkezett információ továbbításán kívül az egészségkárosító hatásra vonatkozó anyagok összeállítását végzi az adott ügyben érintett szervek részére.

Végül, de nem utolsósorban a szolgálat tevékenységi körébe tartozik a Magyarországon előforduló humán mérgezési esetek gyűjtése és feldolgozása. Amennyiben kórházak, házi orvosok, mentősök mérgezett ellátását végzik, tájékoztatniuk kell erről az ETTSZ-t, azaz egy erre rendszeresített mérgezési esetbejelentő lapon adatot kell szolgáltatniuk. A beérkezett mérgezési esetek rögzítésre és feldolgozásra kerülnek. Az adatgyűjtésből minden évben jelentést állít össze az osztály, melyet megküld a Központi Statisztikai Hivatalnak további felhasználásra.

AZ ETTSZ ELÉRHETŐSÉGEI

Levelezési cím: 1097 Budapest,
Nagyvárad tér 2.
1437 Budapest, Pf. 839.
Telefon: 06/80-20-11-99
(ingyenesen hívható zöld szám)
06/1-476-6464
Fax: 06/1-476-1138
E-mail: cím ettsz@okbi.antsz.hu
Weboldal: <http://www.okbi.hu>